

UIT het WANDO jaartal van oktober 1969

UITVROEGER DAGEN XIII

=====

BIERBROUWERIJ TE DORST.

Lang geleden, toen bier nog de voornaamste drank was (koffie en thee zijn pas sinds ± 1700 populair geworden) behoorde het brouwen van bier nog geheel tot de bezigheden van de vrouw des huizes, die het voor dagelijks gebruik maakte.

Zowel de boeren op het platteland als de stedelingen en dorpers brouwden zelf. Door toenemende kennis en koopmanschap is het brouwen een ambacht geworden.

In Breda en omgeving onderscheidde men koopbrouwers en huisbrouwers.

De eerste waren brouwers, die met eigen middelen en op een vaste plaats bier brouwden en daar verkochten. De huisbrouwers, die men ook loonbrouwers zou kunnen noemen, hadden vaak ver van huis, soms in het buitenland, hun kennis opgedaan en stonden daarmee particulieren bij en kwamen tegen vergoeding thuis brouwen. De laatsten mochten geen bier verkopen.

Voor het brouwen moest belasting betaald worden, o.a. de gruytgelden, een heffing op het Gruyt, dat een mengsel was van boskruiden en tot in de middeleeuwen de plaats innam van hop. Als grondstof wordt gesproken over gerstkoren, tarwe en vooral haver. Zelfs werden erwten en bonen mede vermalen.

Als het bier te veel naar het vat smaakte, legde men een heet uit de over genomen gerstebrood over het spongat van het vat; als dat brood koud geworden was, dan was de onaangename smaak verdwenen.

Tenslotte werd troebel geworden bier weer verbeterd door een handvol zout op een ijzeren schop boven een kolenvuur te verbranden, dit vervolgens met een kwast water te bevochtigen en met het bier te vermengen.

In Arnhem's openluchtmuseum bevindt zich een brouwhuis, afkomstig uit Ulvenhout, een overblijfsel van

de duizenden kleine landelijke brouwerijen, welke ons land vroeger had.

Het brouwhuis.

Bron: www.openluchtmuseum.nl

Het langst zijn deze bedrijven blijven bestaan in het gedeelte van Nederland ten zuiden van de grote rivieren, dus in Noord-Brabant, Limburg. En nu over Dorst:

1709.

In dit jaar wordt vernoemd als brouwer te Dorst: Wouter Antonis Cornelis. Hij woonde ten Westen der tegenwoordige Kerk, dus nu boerderij van Beekers. Zijn brouwketel had een inhoud van 11 tonnen, geconstateerd bij het ijken.

1717.

Als brouwer te Oosterhout wordt vermeld: Gisbert Verhoeven, Jan Melisse, Arns Brouwers, Corns Brouwers, Peter Brouwers, 't Nonnen Clooster, Jan van Son, Ant. v. Dongen, Peter Cocx, Peter v.d. Veeken, Sibregt Weterings, Antony Bierwagen, Wouter Ants van Santheuvel, coopbrouwer tot Dorst, een ketel groot 9 ton, een kuip groot 13 ton,

Adam Brouwers, wed. Jan de Moy, Staas Janssen v. Gils tot Vraggelen, Adr. Dielissen van Bregt op Hogerheide en Dingeman van Loon, huisbrouwer op Ter Aalst.

1757.

Dit jaar wordt nog vernoemd: Wouter Anonisse v.d. Zanteuvel tot Dorst, koopbrouwer, ketel 9 ton, kuip 13 ton.

1758.

Als brouwer te Dorst Stephan de Wit, als tappers Jan v. Dorst en wed. Corns Timmmers.

1800.

Wouter de Wit was herbergier en tapper in hetzelfde pand en wellicht broude hij ook.

De oude boerderij Baarschotsestraat 77 en 79 is eeuwenlang brouwerij en herberg geweest, ook pleisterplaats, waar men paarden kon verwisselen voor de reiskoetsen en diligences. Er werden in de vorige eeuw veel verkopen gehouden. Vele voorname gasten hebben verbleven, o.a. leden van het Koninklijk Huis in het midden der vorige eeuw.

Tot 1874 is het herberg gebleven. Toen is de hele inventaris verkocht, wat blijkt uit de volgende notaris aankondiging.

1874.

Notaris van Weel uit Oosterhout zal op woensdag 7 jan. 1874 en desnoods de volgende dag ten verzoeken en ten huize van Gerard Schoenmakers te Dorst in het openbaar verkopen;

20 stuks vee: 2 bruine paarden, 7 kalfdragende koeien, 3 kalfdragende vaarzen, 1 jonge os, 4 hokkelingen, 3 kalveren en bouwgereedschappen, 2 hoge en 2 lage

karren, 2 ploegen, 3 houten en 1 ijzeren heg, slede, kafmolen, kern – zaan - en melktonnen, kuipen, koebakken, koperen melkkannen, akers, ketels, etc.

2500 halve kilo's best koehooi, 3000 halve kilo's toemaathooi, 15000 halve kilo's roggestro, 4000 dito rogge krombussels, 12000 dito haverstro, een partij droge mutsaarden, meubilaire goederen en herberg gereedschappen als: mahoniehouten kabinet, hoekkast, glazenkast, lessenaar, tafels, stoelen, spiegels, 2 ledikanten met behangsels, schenkbladen, comforen, glas-, aarde-, koper-, en tinwerkeh, enz. Dit pand was altijd de voornaamste herberg geweest op Dorst, daarvan enkele voorbeelden:

1704

Betaald aan Wouter Anthonissen, weert tot Dorst, 43 g 16 st. voor verteringen op het begaan van de Schouw (jaarlijkse controle van wegen, sloten enz. door de gemeentelijke autoriteit met de "gezworen" van het dorp zelf).

1705

Betaald aan Wouter Anthonissen 16g. 2 st. voor een Franse partij op 5 juli en 1705 en 10 g. op 10 okt.

1712

Aan Wouter Ant. Cornelissen 10g. 4 st. voor verteringen.

1715

Aan Wouter Ant. Cornelissen 60 g. over verteringen ten zijnen huize door de heren van de Magistraat gedaan in 't begaan van de Schouw en becalangering te Dorst.

1716

Dit jaar werd er voor 59 g. verteerd.

1717

Tavenier (herbergier) W.A. Cornelissen rekende 72 g.

1718:

Verteringen 66 g. De twee "gezworens" uit Dorst waren toen J.J. Robbregts en Sebregt Rombout Peeters.

1737

Aan Wouter v.d. Santheuvel of zijn zwager Steven de Wit 5 g. voor een ton bier.

1749

Aan Steven de Wit de som van 10 st. wegens geleverd bier tot verteer aan de boeren van Dorst, die de aarde, gekomen uit de sloten langs de dijk lopende van Dorst naar Breda (de Baarschotsestraat) hebben gebracht. Dit bier werd geschonken in de taveerne van Steven de Wit, die tevens brouwer was.

Deze lijst zou nog veel kunnen verlengd worden, maar het lijkt mij voldoende om aan te tonen, dat de brouwerij en herberg op Dorst een grote rol heeft gespeeld in het dorpsleven.

Arnold Minjon †